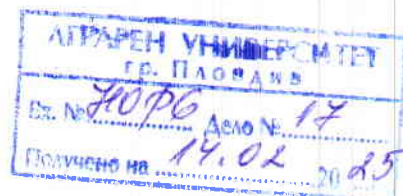

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователна и научната степен **“доктор”** по: област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (селско стопанство)“.

Автор на дисертационния труд:

Йорданка Йорданова Мицева докторант редовен, към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив.

Тема на дисертационния труд:

ОЦЕНКА НА ИНВЕСТИЦИИТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО: СИСТЕМНИ ОТНОШЕНИЯ И КОНТЕКСТУАЛНИ ВЛИЯНИЯ ВЪРХУ ЕФЕКТИВНОСТТА НА РАЗХОДИТЕ

Рецензент:

Доц. д-р Минко Атанасов Георгиев, Аграрен университет Пловдив, област на висше образование: 3. Социални стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност: Икономика и управление селско стопанство) определен/а за член на научното жури със заповед № РД-16-1429/29.12.2024 год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Йорданка Йорданова Мицева е родена през 1981 г. като през последните години живее в гр. Асеновград, Област Пловдив. Притежава квалификация на счетоводител от 2001 г., което ѝ помага през периода 2003-2007 г. да упражнява професията на счетоводител в компания от туристическия отрасъл. През 2003 г. придобива и бакалавърска степен от Пловдивския университет по специалността „Маркетинг“. През 2008 година става магистър по „Финансов мениджмънт“ от Пловдивския университет, а от 2020, отново от същата образователна институция е магистър по специалност „Английски език и методика“. Всичко това и предоставя възможност в периода от 2008-2020 г. да извършва дейност, като земеделски производител, утвърждава я като предприемач, който успешно съчетава финансовите си умения за начина, по който функционират структурните фондове на Европейския съюз и познания за икономическите характеристики на земеделския отрасъл на България. Кандидата се насочва към повишаване на своята професионална и образователна квалификация като кандидатства за докторант към катедра „Икономика“ в Аграрен университет Пловдив (Решение на КС при катедра „Икономика“ – протокол 196 от 16.12.2020 г.). Йорданка Мицева е записана (зачислена) за редовен докторант към същата катедра със заповед РД-116-610 от 16.12.2020 г. на Ректора на АУ-Пловдив.

2. Актуалност на проблема.

Централно място в дисертационния труд е отделено на инвестициите в земеделието и свързаните с тях производителност, ефективност, конкурентоспособност. Докторантката е оценила, че ефектът от инвестициите може да не бъде винаги положителен, тъй като резултатите могат да бъдат определени и от социално-икономически, геополитически, демографски, климатични екологични и други фактори. Всичко това води до извода, че е необходим комплексен подход при анализа. Авторът е нарекъл този подход „контекстуален“, а по време на изследователския процес индиректно го е отделил, намирайки приликите и разликите с донякъде сходните на него: системен, комплексен, семантичен, холистичен, мултифункционален подход. Тази оценка на кандидата е правилна.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на изследването е класическа за икономическата наука. Авторът е разгледал влиянието на инвестициите в дълготрайни материални активи (ДМА) върху сравнителната ефективност на разходите в селското стопанство. В този смисъл е обяснено дуалистичното им въздействие – един път върху разходната ефективност и втори път, върху ефектите на едно по-широко (пазарно) ниво. Заради специфичното въздействие на факторите описани по-горе в тази рецензия (климатични, екологични), докторантката е показала и хибридната същност на инвестициите. От една страна те са описани като притежаващи класически, позитивен за икономическото взаимодействие характер. От друга страна дисертацията – инвестициите са обяснени като «шумови фактори» - негативни въздействия, влияещи върху крайния резултат. Това прави в много отношения оценката на докторантката новаторска, посочвайки ни същността на тази икономическа категория едновременно като предпоставка и последица, позитивен и негативен ефект.

Обект на изследването са инвестициите в дълготрайни материални активи (ДМА) за групи от европейски земеделски стопанства за периода 2014-2020. Обектът е формулиран така, че да позволи формулиране на изследователските граници.

Предмет на изследването, който е представен в увода е очертаване на връзки, зависимости, свързани чрез формулиране на модели за разходната ефективност на инвестициите в земеделието. Предметът е представен по-скоро схематично, а не разгърнато. Същината на обществените отношения е анализирана и в трите последващи части на дисертацията.

Задачите на изследването са три. Те следват етапите, през които минава дисертационният труд. Първата, свързана с това да се покажат теоретични познания. Втората, методическа с идеята да се онагледят средствата за решаване на проблема, да се свържат теорията с анализа, и третата - последната - аналитично конструктивна – даваща решенията. Последната задача е разделена на три подзадачи, формулиращи на синтетични характеристики и превръщането им в математически модели, обосноваващи множество изводи произтичащи от тях. В нея се представят крайните обобщени предложения за решения, произтичащи от основната

идея на дисертацията - решаване на проблемите свързани с инвестициите и тяхната разходната ефективност.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Въпреки, че на места не е лесна за представяне, заради големия обем на използваната синтетичната информация, текста се чете сравнително леко. В изследването са използвани множеството фигури и таблици, което прави по-ясно онагледяване на проблема. Някои от фигурите представляват концептуални логически структури за реда и йерархията на изследването. Такава е например представената във фигура 1: „Концептуална рамка за избор на подход в оценката на инвестициите“. Други са фигури обединяващи няколко сходни изследвания с които се сравняват резултати: Панел с графики 5. „Критериални разлики (Criteria Differences Δ)“ (стр. 161 – 162 от дисертацията).

В изследването са използвани 25 вида уравнения, 19 фигури, 19 таблици, 6 панела, състоящи се от синтетични данни, идващи от използваните статистически методи. Всичко това означава, че докторантката е умее да управлява и представя сложен и сравнително не малък като количество научен текст.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Дисертацията се състои от три глави: теоретична, методическа, аналитично-конструктивна.

Първа глава е изцяло теоретична.

Теоретичната част е показва представлява избор на докторанта затова, как следва да бъде решен концептуално един проблем. В настоящия случай докторантката е избрала няколко основни теории обясняващи процесите и явленията между, които неокласическа теория обясняваща разходната ефективност, счетоводна теория за обяснение на ДМА в селското стопанство, статистическа теория за обяснение на зависимостите, след като придобият обективен (синтетичен) вид. Докторантът е избрал стандартен стил за обяснение на понятието инвестиция.

Докторантката правилно е обяснила различията между, критерии, аспекти, модели, системи, и свързаните с тях оценки. В същото време е формулирал някои от понятията и в контекста на целите на изследователския процес – изяснил е различията между концептуален и статистически модел.

В тази част от дисертацията, докторантката е показала достатъчни теоретични познания, с които да води научен дебат, съответно да обосновава научни тези.

Втора глава е методическа.

Методическата част обяснява защо са използвани описаните подробно средства за обяснение на проблема с инвестициите в ДМА и тяхната ефективност в селското стопанство на България.

В изследването се използват множество иконометрични модели за влиянието на определени фактори върху инвестициите и тяхната разходна ефективност в това число: дескриптивна статистика, методи за моделиране на

процесите – логистични, регресионни; сравнителен метод за оценка на моделите, тестове за подобията и за псевдо R-квадрати и много други, които не следва да се изброяват изчерпателно.

Тази част на дисертацията показва, че докторантката е овладяла достатъчно научни средства, разполага (притежава) с научен инструментариум, с който да постига изследователски цели.

Третата глава е аналитично-конструктивна.

В нея са разгърнати няколко съществени емпиричните анализа.

Третата част на дисертацията завършва с интегрирането на системните отношения в оценъчните практики и регулацията на инвестициите. Такъв подход за решаване на проблеми свързани с инвестициите със сигурност е системен, концептуален. Финалните изводи на докторантката са обосновани, съответно, следват логическата постройка на изследването, което е правилно.

Спазени са правилата за цитиране на дисертацията. Използван е стил на цитиране APA. В изследването могат да се изброят 194 чуждестранни и български научни източника. Това означава задълбочено познаване на научната литература по така поставения изследователски проблем.

Подредбата на текста, таблиците, фигурите, избора и адаптирането на методика, начинът, по който си взаимодействат различните части на научното съдържание, субординацията между използваните подходи, концепции, цели - показват несъмнено, един зрял начин на научно мислене. Това означава, че докторантката може самостоятелно да извършва научни изследвания. Това говори че обучителният процес е постигнал своите цели.

6. Приноси на дисертационния труд.

Докторантката правилно е оценила, че в дисертационния ѝ труд намират място два типа приноси: научни приноси и научно приложни приноси. Приносите са коректно формулирани.

Научни приноси

Първият научен принос е свързан с предложената от автора концептуална нова по вид оценка на инвестициите. Тя холистична и комплексна по отношение на холистична оценка, интегрира статичните и динамичните аспекти на процеса на оценяване, адаптира няколко подхода в един.

Вторият научен принос е свързан със създаване на критерии за оценка на инвестициите в ДМА на ниво стопанство. Същият е добра обосновка за подход интегриращ връзките между индивидуалните инвестиции в микро организациите и инвестициите на секторно / отраслово ниво.

Изведеният трети научен принос може да се използва за подобряване на планирането, координацията, тоест, като инструмент за посочване на посоката за промяна на регулацията на земеделския сектор.

Четвъртият научен принос е свързан с адаптирането на нови системни, комплексни решения за оценка на разходната ефективност.

Научно-приложни приноси

В първия научно-приложен принос е показана практическата връзка между регионалните, секторните и организационните идентификатори, съответно отразено е кумулативното влияние на климатични, екологични, технологични, политически, социално – икономически фактори.

Предложени са модели за U-образни и обратно U-образни зависимости, отразяващи негативното влияние на прекомерните или недостатъчните инвестиции.

Аргументирани са ограниченията на унифицирания подход в регулацията и необходимостта от регионално и секторно адаптиране на аграрните политики.

Приносите са коректно формулирани.

7. Критични бележки и въпроси.

Моделите са добри. Прави впечатление, обаче, че анализът към тях понякога е сведен до кратки обяснения на самите синтетични параметри, тоест, статистическо обяснение на модела е водещо. Това означава, че самите обяснения могат да се допълнят с подробностите описващи причинно-следствените икономически връзки: променливи – резултати – икономически положения – последици във времето и пространството от тези състояния (еквилибриуми) за селското стопанство. Без да се подценява трудът на докторантката може да се направи допълващо обяснение на тези зависимости. Някои от моделите предполагат развитието на бъдеща концепция за изследване на инвестициите.

Използванията с използване на изкуствен интелект с цел анализ на научни икономически трудове на този етап не е забранено от националното законодателство в областта на академичното израстване. Обхватът на такива инструменти последния обаче, трябва да бъде ясно разграничен и ясно описан в дисертацията. В случай, че не е използван *Изкуствен интелект*, следва да се обясни използвания софтуер за направата на математически (иконометрични модели).

Въпроси към кандидата:

1. Как са направени изводите, че един модел е „добър“ или че отчита позитивни резултати? Или обратното – негативен модел.
2. В какво да се инвестира?
3. Каква е обратната връзка между „по-добрите“ инвестиции и регулациите в селското стопанство. Как трябва да изглежда, една подобрена финансова рамка? Да се даде конкретен пример, произтичащ от дисертацията.

8. Публикувани статии и цитирания.

Авторът е предложил две публикации свързани с изпълнението на научния план към дисертацията:

Mitseva, Y. Y. (2022). Efficiency of using environmentally harmful inputs in field crop production in Bulgaria. *Agricultural Sciences/Agrarni Nauki*, 14(35). <http://dx.doi.org/10.22620/agrisci.2022.35.007>

Mitseva, Y. Y. (2024). Systemic Aspects of Agricultural Investments: Regional Variability and Sector-Specific Characteristics in Cost Efficiency. *Agricultural Sciences/Agrarni Nauki*, 16(43), (под печат).

Прави впечатление, че двете публикации са в научната база Web of Science - CABI, което е повече от достатъчно за покриване на минималните наукометрични изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“, въведени с националната нормативната уредба и тази, засягаща придобиването на научни степени и длъжности в Аграрен университет Пловдив.

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторантката, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Йорданка Йорданова Мицева образователната и научната степен **„доктор“** по научната специалност **„Икономика и управление (селско стопанство)“**.

Дата: 12.02.2025 г.
гр. Пловдив

Подписите в този документ са заличени

! във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679

(Общ Регламент относно защитата на данни).